

جهانی شدن تفکر انقلاب اسلامی پیش از پیروزی

تبعید امام خمینی(ره) به ترکیه، سپس به عراق و فرانسه، مسیر شکل‌گیری انقلاب و صدور تفکر انقلاب اسلامی را به سراسر دنیا مهیا کرد و سرانجام با اراده امام و امت مبنی بر پایان دادن به دوران تبعید، نسخه پهلوی پیچیده شد.

تبعید امام خمینی(ره) به ترکیه، سپس به عراق و فرانسه، مسیر شکل‌گیری انقلاب و صدور تفکر انقلاب اسلامی را به سراسر دنیا مهیا کرد و سرانجام با اراده امام و امت مبنی بر پایان دادن به دوران تبعید، نسخه پهلوی پیچیده شد.

به گزارش ایکننا، همزمان با ایام الله دهه فجر انقلاب اسلامی، مجموعه «تا انقلاب» به بررسی برخی از رویدادهای مهمی می‌پردازد که به پیروزی نهضت امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی منجر شد.

پس از رحلت آیت الله العظمی بروجردی، فعالیت‌ها و اقدامات مبارزاتی امام خمینی بیشتر شد. بیانیه‌ها، نامه‌ها و سخنرانی‌های امام علیه رژیم پهلوی روز به روز شدیدالحن تر و کوبنده تر می‌شد و مردمی که سایه ظلم و بیداد رژیم پهلوی بر سرشان سنگینی کرده بود، نسبت به شخصیت امام خمینی و مواضع ایشان مشتاق تر می‌شدند. بیانیه‌ها و نامه‌های ایشان را به سرعت منتشر می‌کردند و جلسات سخنرانی امام در قم مملو از جمعیت می‌شد.

دیگر حکومت اهمیت جایگاه و مواضع امام خمینی را درک کرده بود. نخست وزیران تلاش می‌کردند در دیدارهایی که با علمای قم داشتند، در بیت امام خمینی نیز حاضر می‌شدند که گاه امام به آن‌ها اجازه ملاقات می‌داد و گاه بنا به مقتضیات زمان، اجازه حضور نمی‌داد. شاید یکی از اقدامات مهم و تاثیرگذار امام خمینی مقابله با تصویب لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی بود. امام این لایحه را مخالف اسلام و قرآن معرفی کرد و با صدور پیام‌ها و دیدار با علما و روحانیون دلایل مخالفت خود را با این لایحه تشریح کردند.

با اعلام مخالفت آشکار امام خمینی علیه لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی، سایر علما و مردم نیز مخالفت خود را اعلام کردند. اعتراض‌ها و مخالفت‌ها به جایی رسید که نهایتاً دولت اسدالله علم، از تصویب این لایحه عقب‌نشینی کرد. همچنین امام خمینی اولین کسی بود که در مورد خطر اسرائیل برای مسلمانان و ملت‌های اسلامی سخن گفت و همچنین در مورد نفوذ صهیونیسم به امورات داخلی هشدار داد.

طرح اصلاحات ارضی و کشتار بی رحمانه مردم، به ویژه طلاب در مدرسه فیضیه مبارزه شاه علیه روحانیت را علنی تر کرد. خردادماه سال ۱۳۴۲ همزمان با ایام عاشورای حسینی دسته‌های عزاداری تبدیل به جنبش‌ها و حرکت‌های اعتراضی علیه رژیم شد. امام خمینی نیز در جمع پرشور مردم سخنان پر شوری علیه حکومت پهلوی ایراد کردند. شاه که با شنیدن سخنان امام خمینی برآشفته بود دستور دستگیری گسترده‌ای را صادر کرد و نهایتاً امام خمینی در سحرگاه پانزدهم خرداد دستگیر شدند.

تبعید امام(ره)؛ جهانی شدن تفکر انقلاب اسلامی پیش از پیروزی

دستگیری امام موج عظیمی از اعتراض‌ها را در سراسر کشور ایجاد کرد. پاسخ رژیم به این اعتراض‌ها کشتار بی‌امان و دستگیری‌های گسترده بود. امام خمینی پس از دستگیری ابتدا به بازداشتگاه باشگاه افسران و سپس غروب روز بعد، به تهران منتقل و در زندان قصر محبوس شد. ایشان در ادامه، پس از ۱۹ روز حبس در زندان قصر به زندان پادگان نظامی عشرت آباد منتقل شد.

حکومت پهلوی تلاش کرد امام خمینی را شورشی و دست‌نشانده دشمنان خارجی معرفی کند و زمینه را برای محاکمه و اعدام امام خمینی آماده کند، اما صدور اعلامیه‌ای از سوی علما و مراجع مبنی بر تأیید مرجعیت امام خمینی مانع از اجرای حکم اعدام می‌شد.

پس از این اعلامیه، سایر مراجع و علما از مراکز دینی مختلف در سراسر جهان اسلام خواستار آزادی امام خمینی شدند. حتی مفتی اعظم دانشگاه الازهر مصر، شیخ محمود شلتوت، اعلامیه‌ای خطاب به مسلمانان جهان منتشر کرد. در بخشی از این اعلامیه آمده است «به شما مسلمانان هشدار می‌دهم، به مسلمانان همه کشورها و به ملت مسلمان ایران که این تجاوز و دست‌درازی بی‌شرمانه را به سادگی نگاه نکنید و با تمام نیرو برای نجات علمای ایران از چنگال دژخیمان دیکتاتور ایران مبارزه کنید و به ستمکاران تکیه ننمایید که آتش [دوخ]گریبانان را خواهد گرفت و در برابر خدا هیچ یآوری نخواهید داشت».

از سوی دیگر برخی علما و روحانیون برجسته به تهران مهاجرت کردند. علما با این اقدام تلاش می کردند ضمن تایید مرجعیت امام خمینی، مانع از محاکمه و اعدام ایشان شوند. سرانجام پس از اعتراضات و فشارهای پیاپی مردم و مراجع، علما و روحانیون، شاه با اسکان خمینی در منزلی در محله داوودیه موافقت کرد. امام خمینی ۱۲ مرداد ۱۳۴۲ تحت کنترل و مراقبت های شدید در این خانه مستقر شد. حضور امام در این مکان تا ۱۸ فروردین ۴۳ ادامه داشت.

تبعید امام(ره)؛ جهانی شدن تفکر انقلاب اسلامی پیش از پیروزی

نهایتا صبح روز ۱۹ فروردین ۱۳۴۳، امام خمینی پس از دو ماه به قم بازگشت و مورد استقبال مردم و شخصیت ها قرار گرفت. امام پس از آزادی دست از مبارزه برنداشتند و از هر موقعیتی برای افشای چهره واقعی رژیم پهلوی استفاده می کردند. بعد از تصویب لایحه ننگین کاپیتولاسیون که از سوی امام به عنوان «سند بردگی ملت ایران» یاد شده بود، امام در یک سخنرانی و پس از آن، انتشار بیانیه ای انتقادات تندی را نسبت به حکومت، دولت و مجلس مطرح کردند.

شاه تلاش می کرد لایحه کاپیتولاسیون را در فضایی آرام و به دور از جنجال در مجلس ملی به تصویب برساند، از این رو این مصوبه را به صورت ضربتی در مجلس مطرح و به تصویب رساند. با پخش شدن جزئیات این مصوبه و موضع گیر تند امام خمینی، راهی جز مقابله با امام برای شاه باقی نمی ماند، اما کشتار ۱۵ خرداد و ناکامی حکومت در آرام کردن شرایط، تبعید امام خمینی گزینه مطلوب رژیم پهلوی بود چرا که تصور می شد با دور شدن امام از مرکز اعتراضات، روحیه اعتراضی مردم فروکش خواهد کرد و با گذشت زمان خواهند توانست خشم مردم را مهار کنند.

با توجه به همکاری امنیتی بین دولت های ایران و ترکیه، امام خمینی ۱۳ آبان ۱۳۴۳ به این کشور تبعید شد. امام خمینی با یک فرزند هواپیمای نظامی، تحت نظارت مأمورین امنیتی و نظامی به آنکارا انتقال داده شد. عصر آن روز ساواک خبر تبعید امام را به اتهام «اقدام علیه امنیت کشور» در روزنامه ها منتشر کرد.

پس از انتشار خبر تبعید امام، بار دیگر اعتراض ها در برخی شهرها آغاز شد و مدت ها ادامه داشت. این اعتراض ها در طول سال های تبعید امام، به مبارزات گاه مخفی و گاه آشکار مردم علیه رژیم پهلوی تبدیل شد.

امام خمینی پس از حضور در ترکیه، به اتاق شماره ۵۱۴ هتل بولوار پالاس آنکارا منتقل می شود که تحت نظارت مأموران امنیتی ایرانی و ترکی بود. در تاریخ ۲۱ آبان، از آنکارا به بورسا منتقل شدند و یازده ماه بعدی را در آن جا گذراندند. دوران اقامت در ترکیه برای امام خمینی سختی هایی به همراه داشت. ایشان اجازه هر گونه اقدام سیاسی را نداشتند؛ همچنین حق پوشیدن عبا و عمامه به ایشان داده نشد. حاج مصطفی ۱۳ دی ماه به پدر ملحق شد. پس از گذشت مدتی به امام اجازه برخی ملاقات ها داده می شد.

ایشان در مدت حضور در ترکیه فعالیت های مطالعاتی و تحقیقاتی در حوزه فقهی داشتند و از برکات این اقدامات، تالیف کتاب دوجلدی تحریرالوسیله بود که از جمله مهم ترین آثار فقهی حال حاضر به شمار می رود. رژیم پهلوی تصمیم به انتقال امام خمینی به عراق گرفت. این تصمیم دلایل مختلفی را می توان برای اتخاذ این تصمیم برشمرد از جمله اینکه تصور می شد فعالیت های علمی و حوزوی امام در نجف، شخصیت مبارزاتی امام را به حاشیه خواهد برد. با این حال حضور امام در نجف اشرف فضای مناسبی برای فعالیت های امام خمینی به شمار می رفت.

تبعید امام(ره)؛ جهانی شدن تفکر انقلاب اسلامی پیش از پیروزی

۱۴ شهریور ۱۳۴۴ امام خمینی به همراه حاج مصطفی از ترکیه به عراق منتقل شد. او پس از ورود به بغداد برای زیارت راهی شهر های کاظمین، سامرا و کربلا شد و یک هفته بعد به محل اصلی اقامت خود یعنی نجف اشرف عزیمت کرد. در نجف به تدریس فقه در مدرسه شیخ مرتضی انصاری مشغول شد که با استقبال گسترده طلاب عراقی و همچنین طلاب سایر کشورها قرار گرفت.

ایشان با حضور در میان طلاب و علمای نجف به روشننگری می پرداختند و نسبت به اتفاقاتی که در ایران و جهان اسلام رخ می داد، واکنش نشان می دادند. از سوی دیگر چهره ها و شخصیت های انقلابی به بهانه زیارت عتبات عالیات به عراق سفر کرده و با امام خمینی به عنوان رهبر نهضت اسلامی دیدار و گفتگو می کردند.

امام خمینی در سال های حضور در عراق توانسته بودند به خوبی نهضت را رهبری کنند، ازین جهت رژیم پهلوی بار دیگر تصمیم گرفت محل تبعید امام را تغییر دهد. دولت عراق نیز با این تصمیم موافق بود، چرا که امام خمینی به هشدار های دولت عراق

توجهی نداشت.

به دنبال این تصمیم، اول مهر ۱۳۵۷، خانه امام خمینی در نجف محاصره شد. رئیس سازمان امنیت عراق در دیدار با امام خمینی شرط ادامه اقامت ایشان را، عدم دخالت در سیاست و دوری از هرگونه فعالیت سیاسی عنوان کرد، اما امام خمینی اعلام می کند «به خاطر مسئولیتی که در مقابل امت اسلام احساس می کند حاضر به سکوت نیست».

دوازده مهرماه هواپیمای حامل امام خمینی به سمت کویت حرکت کرد، اما کویت اجازه ورود نداد. به جز کویت، نام کشور هایی مانند الجزایر، لبنان و سوریه نیز مطرح بود، اما نهایتاً فرانسه به عنوان محل اقامت امام خمینی تعیین شد. امام خمینی ۱۴ مهرماه وارد پاریس شدند و دو روز بعد در منزل یکی از ایرانیان مقیم این کشور واقع در نوفل لوشاتو در حومه شهر پاریس مستقر شدند.

رژیم پهلوی تصور می کرد با دور کردن امام خمینی از مرز های ایران ارتباط بین امام و امت با مشکل روبرو خواهد شد. اما جریان آن طوری نبود که شاه می خواست. ارتباط ایرانیان با امام و ارتباط امام با ایرانیان بیشتر و پررنگ تر شد. ایرانیان بسیاری با امام دیدار می کردند. اطلاعیه ها و صوت های ضبط شده امام به راحتی وارد ایران می شد و به نظر می رسید، دوری امام از ایران، باعث نزدیک تر شدن امام به نهضت شده بود. از سوی دیگر با توجه به فضای آزاد کشور فرانسه در آن روزها، گروه ها و جریان های مختلف سیاسی، دانشجویی و رسانه ای با امام دیدار می کردند و امام نیز به راحتی مواضع خود را علیه رژیم پهلوی تبیین می کردند.

امام خمینی در مدت چهار ماه اقامت خود در نوفل لوشاتو توجه بسیاری از مراکز خبری جهان را به خود جلب کرد و گفتگو ها و مصاحبه های متعدد آن ها باعث آشنایی مردم دنیا با اندیشه ها و دیدگاه های امام خمینی شد. رژیم پهلوی بی آنکه بخواهد، با تبعید امام خمینی به ترکیه، سپس به عراق و فرانسه، مسیر شکل گیری انقلاب و صدور تفکر انقلاب اسلامی را به سراسر دنیا مهیا کرد و سرانجام با اراده امام و امت مبنی بر پایان دادن به دوران تبعید، نسخه پهلوی پیچیده شد!